

SÚČASNÉ TRENDY V PRÍSTUPE KU KARIÉROVEJ VÝCHOVE. PRÍKLADY Z EURÓPY A ZO SLOVENSKA

Ladislav Ostroha, Euroguidance

Abstrakt:

Súčasný trendy v kariérovom poradenstve v školstve sa odkláňajú od tradičných prístupov, ktoré sa takmer výlučne zameriavali na intervenciu v podobe diagnostiky, a začína sa zdôrazňovať význam holistických prístupov vo forme kariérovej výchovy. Tá je založená na interdisciplinárnosti a zapojení širokej škály aktérov (pedagogickí a odborní zamestnanci škôl, externé poradenské centrá, úrady práce, zamestnávateľia, neziskové a vzdelávacie organizácie a širšie, sociálne komunity). Kariérová výchova sa neobmedzuje len na zlepšenie profesijnej orientácie žiakov, jej ultimátny cieľom je rozvíjanie životných zručností a kľúčových kompetencií, ktoré umožnia žiakovi pristupovať k rozhodnutiam o vlastnej vzdelávacej a profesijnej dráhe zodpovedne a informovane, a to naprieč celým životom. Článok identifikuje hlavné trendy v kariérovej výchove vo vybraných krajinách EÚ (vrátane Slovenska).

Kľúčové slová: kariérová výchova, holistický prístup, interdisciplinárna, analýza naprieč krajinami

Abstract

Current trends in career guidance in the educational sector have been shifting from the traditional approaches, based on intervention measures and diagnostics, towards more holistic approaches in the form of career education. Career education is based on interdisciplinarity and requires engagement of wide scale of guidance actors (school staff and management, external counselling centres, public employment services, employers, NGOs, educational institutions and wider social communities). The scope of career education is not limited on improving vocational orientation of pupils, its ultimate goal is to develop pupils' life skills and key competencies that will allow them to approach their educational and career decisions in responsible and well-informed manner and make necessary changes lifelong. The article highlights main trends in career education across selected EU countries (including Slovakia).

Key words: career education, holistic approach, interdisciplinarity, cross-country analysis

Holistický prístup ku kariérovému poradenstvu v školstve

Kariérové poradenstvo v školstve sa vždy tradične zameriavalo na žiakov končiacich ročníkov, ktorí stáli pred kľúčovou voľbou ďalšieho študijného či profesijného smerovania. Tento prístup zdôrazňoval význam intervencie v podobe kariérovej diagnostiky, ktorá mala uľahčiť žiakovi

kritické obdobie smerovej voľby. Moderné trendy v kariérovom poradenstve v školstve sa ale v súčasnosti odklňajú od tradičnej profesijnej orientácie a diagnostiky. Do popredia sa, naopak, dostávajú holistické prístupy ku kariérovému poradenstvu vo forme kariérovej výchovy, ktorá sa nesústreďuje len na kľúčové momenty v študijnom a kariérovom rozhodovaní žiaka (voľba strednej školy, voľba vysokej školy, prechod na trh práce), ale je poskytovaná kontinuálne naprieč štúdiom a integrovaná do učebných osnov jednotlivých predmetov.

S. Solberg (2019) upriamuje pozornosť na zmenu paradigmy v teórii rozvoja kariéry, kde zameriavanie sa na kariérovú voľbu a kariérové rozhodovanie u žiakov (dominantná paradigma) postupne nahrádza dôraz na osvojenie a rozvoj zručností v troch kľúčových oblastiach:

1. Sebaexplorácia („self-exploration“): uvedomenie si svojich silných stránok, záujmov a hodnôt, schopnosť sebareflexie, stanovovania si cieľov a identifikácia individuálnych zdrojov;
2. Kariérová explorácia („career exploration“): preskúmanie a porovnanie rôznych kariérových možností a profesijných dráh, pochopenie zákonitostí a požiadavkám svetu práce;
3. Riadenie a plánovanie vlastnej profesijnej a vzdelávacej dráhy („career planning and management“). (Solberg, 2019)

Kariérovou výchovou sa tak mladí ľudia vedú k rozvoju kompetencií a zručností, ktoré im pomáhajú spoznať samého seba, identifikovať svoje zdroje a rozmyšľať o ich prepojení a využití na trhu práce, čím sa posilňuje ich schopnosť pristupovať k rozhodovaniu o vlastnej vzdelávacej a profesijnej dráhe zodpovedne a informovane. Kariérové zručnosti ale nemôžu byť v rámci kariérovej výchovy chápané izolovane, sú súčasťou širších socio-emocionálnych či „životných zručností“. (Caena, 2019) Cieľom kariérovej výchovy je tak rozvíjať rozhodovacie schopnosti žiakov spojené s ich ďalším štúdiom a kariérou, ale takisto posilňovať ich sebakontrolu, vytrvalosť, zodpovednosť, kreativitu, zvedavosť, empatiu, toleranciu, schopnosť spolupracovať s inými a kritické myslenie.

Holistický prístup ku kariérovému poradenstvu v školstve si zároveň vyžaduje zapojenie širšieho kruhu pedagogických a odborných zamestnancov (výchovný a kariérový poradca, školský psychológ, špeciálny pedagóg, predmetoví učitelia, vedenie školy), rodičov, externých poradenských centier, služieb zamestnanosti, zamestnávateľov a širších, sociálnych komunít. Takýto prístup („whole school guidance approach“) zdôrazňuje význam interdisciplinarity a predpokladá vznik tímov zodpovedných za implementáciu kariérovej výchovy na úrovni každej školy vrátane pozície koordinátora kariérovej výchovy.

Nevyhnutnou súčasťou implementácie kariérovej výchovy na školách je vytváranie autentických príležitostí pre žiakov oboznámiť sa so svetom práce priamo v praxi, a to buď formou stáží, návštev a hospitácií („job-shadowing“) v podnikoch, účasti na veľtrhoch pracovných príležitostí, organizáciou kariérových dní na školách, podporou zapojenia sa žiakov do študentských či dobrovoľníckych projektov. (Musset & Mýtka Kureková, 2018) Jedným z hlavných trendov pri

systematickej implementácii kariérovej výchovy v systéme školstva je aj zaznamenávanie zručností, extrakurikulárnych aktivít a kontaktov so svetom práce v podobe portfólia, ktoré žiakom slúži ako nástroj osobnostného rozvoja.

P. Musset a L. Mýtina Kureková zhrňajú základné komponenty efektívneho poskytovania kariérového poradenstva na školách do 7 bodov:

1. Pravidelne poskytovať mladým ľuďom možnosť zamyslieť sa a diskutovať o ich budúcich kariérových dráhach;
2. Umožniť študentom oboznámiť sa so zákonitostami trhu práce a povolaniami, ktoré majú strategický hospodársky význam;
3. Realizovať služby kariérového poradenstva na báze celej školy, podporovať spoluprácu kariérových poradcov s ostatnými členmi pedagogického zboru, rodičmi a ľuďmi z praxe;
4. Uľahčovať prístup k dôveryhodným informáciám o trhu práce a poradenstvu od vyškolených a nezávislých odborníkov;
5. Uznať, že spôsoby, akými mladí ľudia premýšľajú o zamestnaní a kariére, sú formované vplyvom rodičov, ich sociálnym zázemím a zmyslom pre identitu;
6. Pri intervencii sa zamerať predovšetkým na mladých ľudí pochádzajúcich z najviac znevýhodneného prostredia;
7. Na politickej/systémovej úrovni prijímať rozhodnutia založené na reálnom výskume a existujúcich dátach. (Musset & Mýtina Kureková, 2018)

Prístupy ku kariérovej výchove v Európe

Aj napriek autonómii jednotlivých európskych štátov v oblasti vzdelávacej politiky možno naprieč Európou pozorovať konvergenciu k holistickým prístupom k poskytovaniu kariérového poradenstva v školskom systéme prostredníctvom kurikulárnej transformácie vzdelávania a zavádzaním nových, inovatívnych postupov.

V roku 2011 sa v **Rumunsku** prijala novela Zákona o vzdelávaní, ktorou sa spustila reforma štátneho vzdelávacieho programu pre základné a stredné školy. Hlavné zmeny súvisiace s kurikulárnou reformou spočívali v zmene štruktúry štátneho vzdelávacieho programu založeného na kompetenciách (definovaných v intenciách aktuálnych spoločenských a hospodárskych potrieb) a ich koreláciou s jednotlivými vzdelávacími aktivitami, zdôrazňovaním didaktických stratégií pri vyučovaní, vzdelávaní, evaluácii so silnou formatívnou hodnotou, zavedenie vzdelávacieho portfólia¹ ako nástroja priebežného hodnotenia rozvoja kompetencií žiakov, uznanie kľúčového významu učebnej osnovy „Poradenstvo a osobnostný

¹ Portfólio umožňuje žiakom zaznamenávať svoje vzdelávacie a kariérové plány, výsledky študentských a umeleckých projektov, myšlienkové mapy, výsledky dotazníkov, certifikáty o účasti na rôznych školských a extrakurikulárnych aktivitách či zdroje vzdelávania. (Euroguidance Romania, 2019)

rozvoj², ktorá mala dovtedy charakter len voliteľného predmetu. Štátny vzdelávací program v Rumunsku zahŕňa nasledujúce elementy:

- Všeobecné kompetencie, ktoré sa formujú naprieč celým školským cyklom. Sú zoradené do 4 oblastí: 1) sebapoznanie a zdravý životný štýl; 2) socio-emocionálny rozvoj; 3) learning management; 4) kompetencie v oblasti rozvoja a riadenia kariéry;
- Špecifické kompetencie vymedzené pre každý ročník štúdia a spojené s konkrétnymi vzdelávacími aktivitami;
- Vzdelávací obsah, v rámci ktorého budú kompetencie získavané;
- Vzdelávacie aktivity;
- Metodické usmernenia pre učiteľov zamerané na lepšiu implementáciu a evaluáciu vzdelávacích aktivít v triedach. (Euroguidance Romania, 2019)

Hlavnou výzvou spojenou s reformou štátneho kurikula v Rumunsku bolo nájsť kvalifikovaných a vyškolených učiteľov zodpovedných za jeho implementáciu na celonárodnej úrovni. Za týmto účelom bol v roku 2017 spustený projekt „Relevantné kurikulum, otvorené vzdelávanie pre všetkých“ (CRED) financovaný z Európskeho sociálneho fondu. Cieľom projektu je v štvorročnom horizonte poskytnúť 55 000 učiteľom dodatočný výcvik v oblasti implementácie nového kurikula vrátane vytvorenia podporných metodík a vzdelávacích zdrojov. (Eurydice, 2019)

Zásadnejšou reformou prešiel školský systém kariérového a profesijného poradenstva aj v **Poľsku**, kde bolo v roku 2018 prijaté Nariadenie o profesijnom poradenstve, ktoré poradenstvo definovalo ako kontinuálny proces začínajúci už v predškolskom veku a pokračujúci všetkými ďalšími vzdelávacími cyklami, ktorý žiakov vedie k identifikovaniu profesijných záujmov a predispozícií a následne k zodpovednému pristupovaniu k rozhodovaniu sa o budúcich vzdelávacích a kariérových príležitostiach. Služby profesijného poradenstva sú štrukturované na základe jednotlivých vzdelávacích cyklov:

- Predprimárne vzdelávanie, ISCED 0: prvotná profesijná orientácia, ktorá má za cieľ oboznámiť deti s vybranými profesiami a stimulovať a rozvíjať ich záujmy a talenty;
- Primárne vzdelávanie (1. až 6. ročník), ISCED 1: profesijná orientácia zameraná na rozvoj pozitívnych postojov žiakov voči vzdelávaniu a práci, stimulovanie, uznanie a rozvoj ich zručností a talentov;
- Nižšie sekundárne vzdelávanie (7. až 8. ročník), ISCED 2 a vyššie sekundárne vzdelávanie, ISCED 3: aktivity profesijného poradenstva zamerané na podporu žiakov pri zodpovednom a autonómnom výbere ich ďalšej vzdelávacej a profesijnej dráhy, berúc do úvahy ich záujmy, talenty, profesijnú inklináciu a informácie o vzdelávacom systéme a trhu práce. (Cedefop, 2018)

² Od školského roka 2017/2018 je predmet „Poradenstvo a osobnostný rozvoj“ povinný od 5. ročníka rumunských základných škôl s časovou dotáciou 1 hod/týždeň s možnosťou alokovať dodatočné hodiny (0-2 hod/týždeň) v 5. a 6. ročníkoch v rámci voliteľných predmetov v kurikulárnej oblasti „Counselling and guidance“. (Euroguidance Romania, 2019)

Obsah profesijnej orientácie a poradenstva je vymedzený na základe merateľných vzdelávacích výstupov a zoradený do 4 hlavných oblastí:

- 1) explorácia vlastných zdrojov;
- 2) povolania a trh práce;
- 3) trh vzdelávania a celoživotné učenie sa;
- 4) plánovanie osobnostného rozvoja a prijímanie rozhodnutí s ohľadom na vlastnú vzdelávaciu a profesijnú dráhu. (Euroguidance Romania, 2019)

Na základe nariadenia si má každá škola vypracovať vlastný, ročný program profesijného poradenstva, ktorý sa skladá z a) aktivít profesijného poradenstva; a b) aktérov zodpovedných za ich implementáciu. Do implementácie programu majú byť zapojení rodičia a samotní žiaci, zamestnávateľia, centrá pre vzdelávanie a odbornú prípravu, psychologické a pedagogické centrá a úrady práce. Za účelom implementácie nariadenia bol v roku 2014 spustený národný program „Efektívne študijné a profesijné poradenstvo pre detí, adolescentov a dospelých“ (PO WER)³, ktorý má za cieľ nastaviť rámec pre systematickú realizáciu študijného a profesijného poradenstva v poľskom školstve. (Cedefop, 2018)

V **Rakúsku** sú všetky podporné opatrenia a zdroje v oblasti rozvoja študijného a kariérového poradenstva na školách združené v koncepte IBOBB⁴ („Information, Beratung, Orientierung für Bildung und Beruf“), ktorý ukladá povinnosť pre všetky školy vypracovať vlastný rámec pre poskytovanie kariérového poradenstva a kariérových informácií, ktorý sa skladá z rôznych, komplementárnych aktivít. Školy musia navyše vykonávať na ročnej báze evaluáciu efektívnosti celého rámca a jednotlivých aktivít za účelom ďalších zlepšení. Cieľom konceptu IBOBB je podporovať žiakov pri získavaní životných zručností vrátane zručností pre riadenie vlastnej vzdelávacej a profesijnej dráhy (CMS) a zároveň predchádzať predčasnému ukončeniu školskej dochádzky. Systém kariérovej výchovy v Rakúsku je založený na 3 pilieroch:

- i. Hodiny kariérovej výchovy („Berufsorientierung“) pre deti vo veku 12-14 rokov (nižšie sekundárne vzdelávanie) poskytované vyškoleným učiteľom v časovej dotácii 1 hod/týždeň⁵. Žiaci sú vedení k identifikácii svojich silných stránok, záujmov a hodnôt, ich prepájaniu so svetom práce, objavovaniu možných vzdelávacích a profesijných dráh a plánovaniu ich osobných, životných stratégií.
- ii. Individuálne poradenstvo poskytované školským poradcom so zameraním na pomoc pri kariérovom rozhodovaní;
- iii. Reálny kontakt so svetom práce (stáže, návštevy veľtrhov práce) – až do 5 dní za školský rok. (Euroguidance Austria, 2019)

³ Výstupy z projektu v podobe metodík sú dostupné na stránke <https://doradztwo.ore.edu.pl/programy-i-wsdz/>

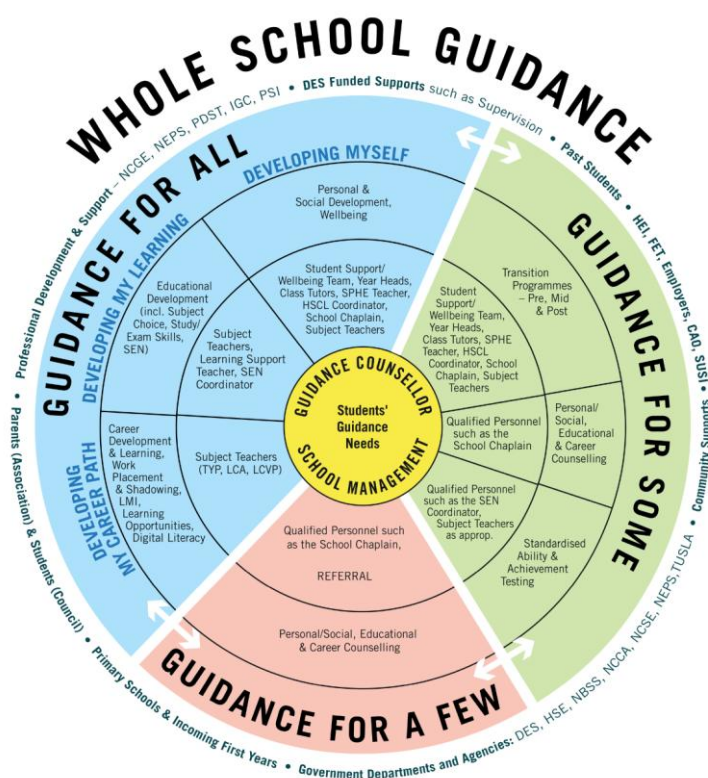
⁴ <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/schulpraxis/ba/bo.html>

⁵ Ďalších 32 hodín/rok kariérovej výchovy je integrovaných do učebných osnov povinných predmetov. (Euroguidance Romania, 2019)

Pre zaistenie efektívnej koordinácie kariérovej výchovy pôsobí na každej strednej škole učiteľ vo funkcii kariérového koordinátora, ktorého úlohou je spolupracovať s vedením školy, školským poradcom a učiteľským zborom pri vypracovaní a implementácii plánu poskytovania kariérového vzdelávania a takisto je zodpovedný za nadväzovanie partnerstiev s externými organizáciami: úrady práce (AMS), podniky a zamestnávateľia, lokálni poskytovatelia vzdelávania, neziskové a mládežnícke organizácie⁶. (Euroguidance Romania, 2019)

V Írsku je kariérové poradenstvo v post-primárnom vzdelávaní (žiaci vo veku 12-18) poskytované na báze celej školy a integrované do všetkých školských vzdelávacích programov. Cieľom tohto holistického prístupu je uľahčovať žiakom proces ich kariérového rozhodovania, a tým podporovať ich osobnostný, sociálny, vzdelávací a kariérový rozvoj a ich celkové blaho („well-being“). Írske Národné stredisko pre poradenstvo vo vzdelávaní (NCGE) vypracovalo pre školy príručku pre školské poradenstvo a komplexný rámec pre implementáciu poradenstva na báze celej školy („Whole School Guidance Framework“). Rámec, ktorý bol spustený v roku 2017, stanovuje očakávané vzdelávacie výstupy súvisiace s poradenstvom a zdôrazňuje kľúčovú úlohu kariérového poradcu, ktorí spolupracuje so zvyškom učiteľského zboru pri plánovaní a poskytovaní poradenských služieb na škole. (NCGE, 2017)

Obr. 1: Prístup ku kariérovému poradenstvu na báze celej školy (írsky model)

Zdroj: (NCGE, 2017)

⁶ Od roku 2012 funguje v Rakúsku sieť nízkoprahových, poradenských centier v rámci programu „Youth coaching“, ktorý sa zameriava na ohrozenú mládež v končiach ročníkov základných škôl alebo mladých ľudí do 19 rokov, ktorí nie sú v zamestnaní, vzdelávaní alebo v odbornej príprave. (Cedefop, 2012)

Poradenský model z perspektívy celej školy je založený na premise, že žiaci sa líšia svojimi záujmami, potrebami a úrovňou sociálneho a emocionálneho vývoju, a vyžadujú si tak rôznu úroveň poradenskej intervencie. Model je usporiadaný do troch, navzájom prepojených rovin:

- i. *Poradenstvo pre všetkých*: poskytované všetkým študentom a zamerané na podporu osobnostného, sociálneho, vzdelávacieho a kariérového rozvoja;
- ii. *Poradenstvo pre niektorých*: poskytované špecifickej skupine študentov (napríklad študentom končiacich ročníkov, ktorí sa nachádzajú v období tranzície) vo forme skupinových či individuálnych poradenských sedení zameraných na proces rozhodovania sa o ďalšej vzdelávacej a profesijnej dráhe;
- iii. *Poradenstvo pre zopár*: poskytované len určitým žiakom, ktorí potrebujú dodatočnú podporu (napr. v prípade výskytu osobných kríz či ako prevencia predčasného ukončenia školskej dochádzky). Na tejto úrovni sa vyžaduje zapojenie kvalifikovaného odborného zamestnanca školy (napr. školský psychológ, špeciálny pedagóg).

Očakávané vzdelávacie výstupy sú prepojené na rozvoj 8 kľúčových kompetencií zoradených do troch vzdelávacích oblastí:

Tab. 1: Kompetencie a vzdelávacie oblasti v osnovách post-primárneho vzdelávania v Írsku

Vzdelávacia oblasť	Kompetencie
Sebarozvíjanie	• Rozvíjanie a udržiavanie si sebavedomia a pozitívneho sebaobrazu • Efektívna interakcia s ostatnými (osobná aj on-line) • Osobnostný rozvoj a rast naprieč celým životom
Rozvíjanie môjho učenia sa	• Využívanie efektívnych stratégií učenia sa a absolvovania skúšok • Prístupovanie k voľbám v oblasti vzdelávania s ohľadom na kariérové aspirácie
Rozvíjanie mojej kariérovej dráhy	• Patričné využívanie informácií a zdrojov týkajúcich sa kariéry • Pochopenie sveta práce a životných rol • Riadenie vlastného kariérového rozvoja a kariérového rozhodovania

Zdroj: (NCGE, 2017)

Prístup ku kariérovému poradenstvu v systéme školstva na Slovensku

Napriek existujúcej konvergencii v Európe v oblasti posunu k systémovým prístupom pri poskytovaní kariérového poradenstva v školstve je nutné uviesť, že takýto holistický prístup zatiaľ na Slovensku absentuje. Poradenstvo je chápané primárne ako extrakurikulárna aktivita a v štátnom vzdelávacom programe chýba explicitná zmienka o kariérovej výchove či kariérovom vzdelávaní. Niektoré zložky kariérovej výchovy sú v kurikule obsiahnuté implicitne, a to hlavne vo vzdelávacej (obsahovej) oblasti „Človek a svet práce“⁷ (pre prvý i druhý stupeň ZŠ), ktorej súčasťou sú učebné osnovy predmetov „Technika“ a „Svet práce“ (druhý stupeň ZŠ), učebnej osnovy „Etická výchova“ (prvý i druhý stupeň ZŠ) a do prierezových tém „Osobnostný

⁷ <http://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/svp-druhy-stupen-zs/clovek-svet-prace/>

a sociálny rozvoj⁸ (prvý i druhý stupeň ZŠ) a „Tvorba projektu a prezentačné zručnosti“⁹ (druhý stupeň ZŠ).

Nedostatok systémového prístupu v poskytovaní kariérového poradenstva na slovenských školách dokumentuje aj „Správa o kvalite služieb poskytovaných v oblasti kariérového poradenstva v základnej škole v školskom roku 2018/2019“, ktorú koncom roka 2019 publikovala Štátna školská inšpekcia. V správe, ktorá bola vypracovaná na základe inšpekcií na 79 základných školách a výsledkov dotazníkového prieskumu medzi 2155 žiakmi 8. a 9. ročníkov, sa konštatuje, „že systém poskytovania poradenstva a informácií kariérovými poradcami vykazoval viaceré znaky formálnosti a celkový prístup k riešeniu problematiky profesijnej orientácie žiakov bol nesystematický“. (ŠŠI, 2019, s. 6) Medzi ďalšie negatívne zistenia v správe patrí:

- Stagnujúca alebo neexistujúca spolupráca s externými poradenskými aktérmi na 30% navštívených ZŠ;
- Kontinuálne vzdelávanie zamerané na kariérové poradenstvo neabsolvovalo až 73 % výchovných poradcov a tretina sa do takéhoto vzdelávania neplánuje zapojiť ani v budúcnosti;
- 23% výchovných poradcov nemalo vypracovanú stratégiu kariérového poradenstva;
- Výber školy na základe rozhovorov s učiteľmi uskutočnilo len 25,9 % opýtaných žiakov;
- Intervencie (diagnostika, testovanie profesijnej orientácie) sa zameriavali predovšetkým na žiakov končiacich ročníkov, len ojedinele na žiakov nižších ročníkov. (ŠŠI, 2019)

Posun k systémovému prístupu v poskytovaní kariérového poradenstva na školách si vyžaduje zásadnejšiu reformu štátneho vzdelávacieho programu, ktorý by mal jasne pomenovať význam, cieľ (očakávané výstupy vo forme rozvoja kľúčových zručností a kompetencií), štruktúru, aktérov a systém evaluácie kariérovej výchovy v slovenskom školskom systéme. Takáto reforma by mala vychádzať zo strategického dokumentu, v ktorom by bola kariérová výchova zasadená do širšej vízie systému výchovy a vzdelávania. V strategickom dokumente „Učiace sa Slovensko“ sa kariérovému poradenstvu venovala dovedy bezprecedentná pozornosť (str. 151-156), dokument popísal súčasný stav s jeho problémami a navrhol konkrétne opatrenia na zefektívnenie a skvalitnenie systému kariérového poradenstva na slovenských školách. Tieto navrhované opatrenia, okrem iného, zahŕňali:

- *„Ustanoviť explicitne povinnosť rozvíjať zručnosti žiakov na riadenie vlastnej kariéry v štátnych vzdelávacích programoch a povinnosť realizovať kariérovú výchovu, či už špecializovanou blokovou formou zameranou na „Svet práce“, alebo iným vhodným spôsobom nazerajúcim na úlohu sprevádzania ku kariérovej zrelosti ako na úlohu celého pedagogického zboru;*

⁸http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/pt-sobnostny-a-socialny-rozvoj_2012.pdf

⁹<http://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/svp-druhy-stupen-zs/prierezove-temy/tvorba-projektu-prezentacne-zrucnosti/>

- *Ustanoviť povinnosť priameho kontaktu žiaka so svetom práce a podporovať školy a školské zariadenia v jeho zabezpečovaní;*
- *Podporovať podniky v spolupráci so školami a školskými zariadeniami pri kariérovej výchove žiakov odpočtom výdavkov (nákladov) na zákonom vymedzené aktivity na oboznamovanie žiakov so svetom práce od základu dane." (Burjan, a iní, 2017, s. 153)*

Tieto odporúčania sa do súčasného Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania 2018-2027¹⁰ pretavili len veľmi vágne v rozsahu jednej vety, ktorá sľubuje „Realizáciu efektívnej kariérovej výchovy a kariérového poradenstva v základných školách a stredných školách“. Dokument sa už ďalej nevenuje plánu implementácie tohto opatrenia.

Záver

Kariérové poradenstvo v školskom sektore prechádza v súčasnosti v mnohých európskych krajinách zásadnejšou transformáciou prostredníctvom kurikulárnych reforiem a zavádzaním nových, inovatívnych postupov. Tieto zmeny odrážajú celkovú zmenu paradigmy v teórii rozvoja kariéry, kde sa do popredia dostávajú holistické prístupy zdôrazňujúce systémovosť pri poskytovaní kariérového poradenstva na školách vo forme kariérovej výchovy.

Efektívny systém kariérovej výchovy by mal:

- Pozostávať z opatrení zameraných na prevenciu, intervenciu a kompenzáciu;
- Byť implementovaný vyškoleným odborníkom (kariérový či školský poradca, kariérový učiteľ) v spolupráci s ďalšími pedagogickými a odbornými zamestnancami a vedením školy na základe vypracovaného plánu kariérového poradenstva na úrovni školy;
- Byť poskytovaný kontinuálne naprieč štúdiom s prvými intervenciami už v nižších ročníkoch základného vzdelávania¹¹;
- Zapájať externých poradenských aktérov (služby zamestnanosti, psychologické a pedagogické centrá, zamestnávateľov, vzdelávacie inštitúcie);
- Umožňovať reálny kontakt žiakov so svetom práce (stáže, veľtrhy práce, atď.);
- Mať nastavený mechanizmus spätnej väzby a byť pravidelne vyhodnocovaný.

Takéto komplexné nastavenie systému si ale vyžaduje, aby bola kariérová výchova najprv zakotvená v štátnom vzdelávacom programe, ktorý by mal jasne pomenovať ciele a očakávané výstupy kariérovej výchovy (napr. jej prepojením s rozvojom kľúčových kompetencií) a stanoviť rámec pre jej implementáciu na úrovni jednotlivých škôl.

¹⁰ <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>

¹¹ Výskumy ukazujú, že aktivity zamerané na rozvoj kariérových zručností a profesijnej orientácie by mali začať už v primárnom alebo dokonca predprimárnom vzdelávaní. (Musset & Mýtna Kureková, 2018)

ZOZNAM LITERATÚRY

- Burjan, V., Ftáčnik, M., Juráš, I., Vantuch, J., Višňovský, E., & Vozár, L. (2017). *Učiace sa Slovensko*. Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Dostupné na Internet: https://www.minedu.sk/data/files/6987_uciace_sa_slovensko.pdf
- Caena, F. (2019). *Developing a European Framework for the Personal, Social & Learning to Learn Key Competence (LifEComp). Literature Review & Analysis of Frameworks*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2760/172528
- Cedefop. (2012). *Austria - Youth coaching – a new programme for disadvantaged youth*. Dostupné na Internet: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/austria-youth-coaching-new-programme-disadvantaged-youth>
- Cedefop. (2018). *Poland: new regulation on vocational guidance*. Dostupné na Internet: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/poland-new-regulation-vocational-guidance>
- Euroguidance Austria. (2019). *Guidance System in Austria*. Dostupné na Internet: <https://www.euroguidance.eu/guidance-system-in-austria>
- Euroguidance Romania. (2019). *Guidance and Counselling in the School Curriculum. Experiences, Practices, Innovations and Responses to Current Challenges*. Bucharest: Institute of Educational Sciences – Euroguidance Romania. Dostupné na Internet: http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2019/07/EG_Compodium-2018_final-version_sept2019.pdf
- Eurydice. (2019). *National Reforms in School Education in Romania*. Dostupné na Internet: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-reforms-school-education-56_en
- Musset, P., & Mýtna Kureková, L. (2018). "Working it out: Career Guidance and Employer Engagement". OECD Education Working Papers, No. 175. Paris: OECD Publishing. Dostupné na Internet: <https://doi.org/10.1787/51c9d18d-en>
- NCGE. (2017). *A Whole School Guidance Framework*. Dublin: National Centre for Guidance in Education. Dostupné na Internet: <https://www.ncge.ie/school-guidance-handbook/ncge-whole-school-guidance-framework>
- Solberg, S. H. (2019). *Making School Relevant with Individualized Learning Plans: Helping Students Create Their Own Career and Life Goals*. Cambridge: Harvard Education Press.
- ŠŠI. (2019). *Správa o kvalite služieb poskytovaných v oblasti kariérového poradenstva v základnej škole v školskom roku 2018/2019*. Bratislava: Štátna školská inšpekcia. Dostupné na Internet: https://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/SPRAVY/2019/ZS_UZP_Kvalita_sluzieb_KP_18_19_VK.pdf

Ladislav Ostroha

Vyštudoval Fakultu politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici. Počas štúdia sa zameriaval na problematiku sociálnych, ekonomických, politických a kultúrnych nerovností ako faktoru spoločenskej radikalizácie a absolvoval zahraničné študijné pobyty v Belgicku a Francúzsku. Od roku 2017 pôsobí v slovenskom centre Euroguidance na pozícii konzultanta, kde sa zaoberá predovšetkým európskymi a národnými politikami v oblasti kariérového poradenstva a rozvoja zručností. Od roku 2019 je členom Združenia pre kariérové poradenstvo a rozvoj kariéry.

Citujte ako:

Ostroha, L. (2019). Súčasný trendy v prístupe ku kariérovej výchove. Príklady z Európy a zo Slovenska. In: *Kariérové poradenstvo v teórii a praxi* [online], 2019 (16), str. 45 – 55. Dostupné na internete: <https://www.euroguidance.sk/>. ISSN 1338-8231